

စီမံကိန်းအဆင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

ရပ်ရွာလူထု

ရပ်ရွာလူထု

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ကဏ္ဍများ -

- (က) ပတ်သက်ဆက်သွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ
- (ခ) ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင်ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

(က) ပတ်သက်ဆက်သွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ

ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျေးလက်ဒေသ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရေးကိုအခြေပြုသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး များစွာသောသူတို့သည် အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေးအတွက် လယ်ယာလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဆင်းရဲသောမိသားစုအများစုမှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၊ သို့မဟုတ် နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြပြီး လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာညွှန်းကိန်းများအတွက် တိကျခိုင်မာသော အသေးစိတ်အချက်အလက်များ မရှိသေးပါ။ ၂၀၁၄-ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာညွှန်းကိန်း (UN Human Development Index) တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပျမ်းမျှလူသက်တမ်းမှာ (၆၅.၂) နှစ်ဖြစ်ပြီး ပျမ်းမျှကျောင်းတက်ရောက်မှုမှာ (၄.၀) နှစ်သာ ရှိပါသည်။ ၎င်းညွှန်းကိန်းများအရ ၁၈၇-နိုင်ငံတွင် မြန်မာနိုင်ငံအား အဆင့် (၁၅၀) သတ်မှတ်ထားပြီး "လူသားဖွံ့ဖြိုးမှုအနိမ့်ဆုံးအဆင့်" (low human development category) အတွင်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အနီးနားရှိ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုညွှန်းကိန်းအဆင့်များမှာ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အဆင့် (၈၉)၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် အဆင့် (၁၂၁)၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အဆင့် (၁၃၆) ဖြစ်ပြီး လာအိုနိုင်ငံမှာ အဆင့် (၁၃၉) ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးမှု အစီအစဉ် (UNDP) မှ အစီရင်ခံချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၂၆-ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး ကျေးလက်ဒေသ၏ ဆင်းရဲမှုနှုန်းမှာ မြို့ပြထက် နှစ်ဆမြင့်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်၏ ကိန်းဂဏန်းများကို အခြေခံ၍ ၂၀၁၄-ခုနှစ် မေလတွင်ထုတ်ပြန်ကြေညာသော ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ (World Bank) သတင်းအချက်အလက်တွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် နေ့စဉ်စားသုံးသည့် အနည်းဆုံး ကယ်လိုရီပမာဏ (Calories) အပေါ် မြင့်မားသည့် ကိန်းဂဏန်းတစ်ခု အသုံးပြုထားပြီး၊ မြို့ပြမှဆင်းရဲမှုရာခိုင်နှုန်းပိုမိုမြင့်နေကာ နိုင်ငံ၏ဆင်းရဲမှုနှုန်းမှာ ၃၇.၅-ရာခိုင်နှုန်းဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့ အချက်အလက်များကို ပြန်လည်ဖော်ပြချက်အရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ၇၇.၉-ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေကြောင်း အသိပေးညွှန်းဆိုထားပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်း ဖြတ်သန်းသွားသည့် ကုန်းတွင်းပိုင်းပြည်နယ်ဖြစ်သော ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ၂၀၁၀-ခုနှစ်၌ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု (၃၃) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ အဓိကလုပ်ကိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ၂၀၁၀-ခုနှစ်၌ ဆင်းရဲမှု(၂၇) ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့သည်။ ဆင်းရဲမှုနှုန်းမြင့်မားခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနေထိုင်ရာ ပြည်နယ်များတွင် ပိုမိုဖြစ်ပွားနေပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေခြင်း၏ အကျိုးဆက်လည်းဖြစ်သည်။ (လုံခြုံရေးအပိုင်း အခန်း ၄.၇ တွင် ကြည့်ရှုပါ)။ ၂၀၁၀-ခုနှစ်တွင် ကမ်းလွန်ရေနံဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ ပေါ်ထွက်လာမည့် ကမ်းရိုးတန်းဒေသတစ်လျှောက်၌ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုများမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် (၄၄) ရာခိုင်နှုန်း၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတွင် (၃၃) ရာခိုင်နှုန်း၊ မွန်ပြည်နယ်တွင် (၁၆.၃) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတွင် (၃၂) ရာခိုင်နှုန်းတို့ရှိသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ ဆင်းရဲမှုနှုန်းမှာ (၂၆) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ အားနည်းနေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းအချို့မှာ နိုင်ငံ၏ ဆယ်စုနှစ်များစွာ တစ်သီးတစ်သန့် ဖြစ်တည်မှုနှင့် ၁၉၉၀-ခုနှစ်များအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အမေရိကန်၊ ကနေဒါ၊ ဩစတြေးလျ၊ နယူးဇီလန်နိုင်ငံတို့မှ အစိုးရများနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့မှ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယခင်စစ်အစိုးရ အနေဖြင့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့စောင့်ရှောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိခဲ့သောကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ (၂၀၁၂-၂၀၁၃)ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ စုစုပေါင်း ပြည်တွင်းအသားတင်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး (GDP) ၏ (၀.၇၆)

ရာခိုင်နှုန်းအား ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ၊ (၁.၄၆) ရာခိုင်နှုန်းအား ပညာရေးကဏ္ဍနှင့် (၀.၀၁) ရာခိုင်နှုန်းအား လူမှုဖူလုံရေးကဏ္ဍ အတွက် ဤပမာဏအောက် လျော့နည်း၍ သုံးစွဲခဲ့ပါသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍအတွက် နိုင်ငံအရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေ အသုံးချမှု အလွန်နည်းပါးခဲ့သည့် အကျိုးဆက်အနေနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့စောင့်ရှောက်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ တွင် ဆုတ်ယုတ်လျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသော ဝေးလံခေါင်သီသည့် ကျေးလက် ဒေသများတွင် ပိုမိုဆိုးရွားပါသည်။ အစိုးရအနေနှင့် လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးစနစ်တစ်ခု လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း အသိ အမှတ်ပြုလာပြီး လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းမှု အမျိုးသားအဆင့်ကော်မတီ (National Committee for the Coordination of Social Protection) တစ်ခုအား "ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေး၊ သာတူညီမျှ မဖြစ်မှု၊ လူမှုရေးရာများတွင် ချန်လှပ်ထားခြင်းကိစ္စရပ်များကို သတ်မှတ်ဖြေရှင်းရေးနှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ တုံ့ပြန်မှုများအတွက် အလေးထားဆောင်ရွက် နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍" ဖွဲ့စည်းမည် ဖြစ်သည်။

ပညာရေး

စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (OECD) မှ ၎င်း၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒသုံးသပ်ချက်တွင် "ပညာရေးနှင့်ကျန်းမာရေးကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးသုံးစွဲမှုကန့်သတ်ခြင်းသည် အနာဂတ်တွင် ကြီးထွားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် အဓိကအဟန့်အတားတစ်ခု ဖြစ်စေသည်"ဟု မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။ မူလတန်းအဆင့်တွင် ကျောင်းထွက်သွားခြင်း၊ အလယ်တန်းအဆင့် ကျောင်းအပ်နှံသူနည်းပါးခြင်းတို့မှာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကြောင့်ဖြစ်ပြီး ထိုကိစ္စသည် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဆက်လက်တည်ရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျောင်းနေသက်တမ်းမှာ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့အောက် လျော့နည်းနေပါ သည်။ အစိုးရ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာမူဘောင်(Framework of Economic and Social Reforms – FESR) တွင် မူလတန်းကျောင်းအပ်နှံမှု (၈၇)ရာခိုင်နှုန်းဟု ဖော်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် ထောင်စုနှစ်မျှော်မှန်းချက် (Mil- lennium Development Goal) အမှတ်-၂ ဖြစ်သည့် "လူတိုင်း မူလတန်းပညာသင်ကြားနိုင်ရေး" အချက်အောက်တွင် အခြား အာဆီယံနိုင်ငံများ၏နောက်တွင် ရှိနေပါသည်။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (OECD)မှ ထပ်မံ၍ မှတ်ချက်ပြုထားသည်မှာ ပညာရေးအဆင့်အတန်း နိမ့်ကျနေခြင်း၊ အခြေခံစာတတ်မြောက်မှုအလွန် ပညာရေးတွင် အကန့်အသတ် ရှိနေခြင်းများနှင့်အတူ ပညာရေးစနစ် ပိုမိုတိုးတက်လာစေရေး အစိုးရ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

တရားဝင်စာရင်းအရ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအနေဖြင့် စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းမှာ (၉၀) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော်လည်း စစ်တမ်း တစ်ခုအရ ကျေးလက်လူထု၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သည် လက်တွေ့တွင် စာကောင်းမွန်စွာတတ်မြောက်မှု မရှိကြောင်းကို တွေ့ရှိရ သည်။ ယင်းအချက်သည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ၁ပြဿနာအဖြစ် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာသင်တန်းများ (Vocational Trainings) ပိုမိုလိုအပ်နေကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သည်။

ကျန်းမာရေး

ခန့်မှန်းအားဖြင့် (၇၅)ရာခိုင်နှုန်းသော မြန်မာ့လူဦးရေသည် အရည်အသွေးပြည့်မီသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု မရရှိ ကြပါ။ ဆင်းရဲသူများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အမြောက်အများကို ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ပံ့ပိုးပေးနေသော်လည်း လုံ လောက်မှုမရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် တတ်နိုင်မှုမရှိခြင်းများ တွေ့ရှိရပါသည်။ လက်ရှိ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများတွင် အခြေခံ အသုံးအဆောင်များ၊ ဆေးပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ထမ်းများလုံလောက်မှု မရှိသေးပါ။ (၈၇) ရာခိုင်နှုန်းခန့်သော ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ် များကို ဝန်ဆောင်မှုရယူသူများမှ ကုန်ကျခံကြရပြီး ၎င်းပမာဏမှာ ဒေသတွင်း အမြင့်ဆုံးပမာဏ ဖြစ်နေပါသည်။ ကျန်းမာရေး လုပ်သားနှင့် လူဦးရေအချိုးမှာ (၁:၂၁,၈၂၂) ဖြစ်ပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ဆရာဝန်ဦးရေမှာ (၂၆,၄၃၅)ဦး ဖြစ်သည်။

"အရည်အသွေးပြည့်မီသော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံသားအားလုံး တန်းတူညီမျှရရှိရေး"အတွက် ကျန်းမာရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ နှစ်(၂၀) အမျိုးသားအဆင့် ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်အတွင်း အမျိုးသားအဆင့် ကျန်းမာရေးအစီအစဉ် (၂၀၁၁- ၂၀၁၆) (National Health Plan) တစ်ခုကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာမူဘောင်(FESR) မှ ဖော်ပြထားသည်မှာ အစိုးရအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုလုပ်ငန်း တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် နှစ်ဆကြီးပမ်းသွားမည် ဖြစ်ပြီး ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ထောင်စုနှစ်မျှော်မှန်းချက်များကို ဖြစ်နိုင်သမျှ ပြည့်မီစေရန် ပြည်သူ့ရေးရာဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေခြင်းများ ပြုလုပ်သွားမည်ဟု ပါရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု အများဆုံးနိုင်ငံများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၂၀၀၉-ခုနှစ်တွင်ပြုလုပ်သော တီဘီဖြစ်ပွားမှု စစ်တမ်းကောက်ယူမှုတစ်ခုအရ လူ ၁၀၀,၀၀၀ တွင် ၄၃၄ ဦးနှုန်းဖြစ်ပွားနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မဲခေါင်ဒေသအတွင်း ငှက်ဖျားရောဂါကြောင့် သေဆုံးမှုအများဆုံးနိုင်ငံသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေ၏ (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ ငှက်ဖျားဖြစ်ပွားရာဒေသများတွင် နေထိုင်လျက်ရှိပြီး အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ဆေးယဉ်ပါးသော ငှက်ဖျားရောဂါ (Artemisinin-resistant Malaria) များ တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော်လည်း ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (UNDP)မှ အစီရင်ခံချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငှက်ဖျားရောဂါဖြစ်ပွားမှုနှုန်းသည် ၂၀၀၇-ခုနှစ်မှ စတင်ကာ (၅၀)ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျော့ကျသွားပြီဖြစ်ပြီး ၁၉၉၇-ခုနှစ်ကတည်းက တီဘီဖြစ်ပွားမှုနှုန်း လျော့ကျခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂-ခုနှစ်အတွင်း ခန့်မှန်းချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အိတ်ချ်အိုင်ဗွီဖြင့် အသက်ရှင်နေထိုင်သူ ၂၁၆,၀၀၀ ရှိပြီး မူးယစ်ဆေးထိုးသွင်း အသုံးပြုသူများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးသူများ၊ ၎င်းတို့နှင့်ဆက်ဆံသူများ၊ အမျိုးသားချင်း လိင်ဆက်ဆံသူများအကြား ကူးစက်မှုမြင့်များလျက်ရှိသည်။ ဖော်ပြပါအုပ်စုများအတွင်း ရောဂါဖြစ်ပွားမှုနှုန်းမှာ "လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း သိသိသာသာ လျော့ကျသွားခဲ့သည်။"

အစားအစာ

၂၀၁၀-ခုနှစ်တွင် (၅) ရာခိုင်နှုန်းသောလူဦးရေသည် အစားအစာဝတ်မှုတ်ခေါင်းပါးခြင်းကိုကြုံတွေ့ခဲ့ကြရပါသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်အလိုက် ကွဲပြားမှုရှိပြီး အမြင့်ဆုံးအနေဖြင့် ချင်းပြည်နယ်တွင် (၂၅) ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည်။ အစားအစာဝတ်မှုတ်ခြင်း၏ (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ကျေးလက်ဒေသမှ ဖြစ်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံ

လူဦးရေ၏ (၇၀)ရာခိုင်နှုန်းမှာ လျှပ်စစ်မီးရရှိခြင်း မရှိပါ။ လမ်းများနှင့် မီးရထားလမ်းများအပါအဝင် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ကဏ္ဍ၏ဖွံ့ဖြိုးမှုမှာ သိသာစွာနောက်ကျနေပါသည်။ ထို့အတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေးနေရပြီး ပစ္စည်းများ သယ်ယူရွေ့ပြောင်းရန်၊ ကျေးလက်ဒေသနေ ပြည်သူများ ဈေး၊ ကျောင်း၊ ဆေးခန်းများသို့သွားရောက်ရန် အခက်အခဲများကြုံတွေ့ကြရခြင်းနှင့် လမ်းကြောင့်သေဆုံးမှု မြင့်မားခြင်းများရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ အကြံပေးအဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သော MDRI-CESD ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုဖြင့် မာစတာကဒ် (Mastercard)၏ အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရပုံမှန်ဘဏ်လုပ်ငန်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုသည် မြို့ပြဒေသများတွင် (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပိုမိုနည်းပါးကြောင်း၊ အကြောင်းရင်းမှာ ငွေစက္ကူပေါ်တွင်မှီခိုနေကြပြီး ဘဏ်စနစ်အပေါ် ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။

ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ နေရာများ

တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ/ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအပေါ် အခန်း(၄.၅)တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံသည် ယဉ်ကျေးမှုအရ အလွန်ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံဆိုင်ရာနေရာများ မြောက်များစွာပြန့်နှံ့တည်ရှိနေပြီး ဒေသရှိဘုရားကျောင်းများ၊ စေတီများနှင့်အတူ တည်ရှိနေထိုင်သော အလွန်အရေးပါသည့် လူအုပ်စုများလည်းရှိသည်။ ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သော နေရာများတွင်လည်း မတူကွဲပြားသောယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော နေရာဒေသများ ရှိနေတတ်ပါသည်။ ထိုဒေသများတွင် မွန်ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့ပါဝင်ပြီး ဒေသခံမွန်လူမျိုးများ၊ ကရင်လူမျိုးများ၊ ထားဝယ်လူမျိုးစုများအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူများ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာ ကိုးကွယ်သူများနှင့် နတ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများ ရောနှောလျက်ရှိသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူရခိုင်လူမျိုးများနှင့် ဗမာလူမျိုးများအပြင် မွတ်စလင်ဘာသာကို ကိုးကွယ်သူအုပ်စုများဖြစ်သည့် ကမန် (Kaman) နှင့် ရိုဟင်ဂျာ (Rohingya) ဆိုသူများ တည်ရှိနေထိုင်ကြသည်။

အမျိုးသား ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ တည်ရှိရာနေရာများတွင် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့တူးဖော်ခြင်းကို တားမြစ်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဆိုင်ရာနေရာများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၁၉၉၈) အပိုဒ် (၂၀-ဃ)၊ ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေ အမှတ် (၁/၂၀၀၉) တွင် "မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ တည်ရှိရာနေရာများတွင် အောက်ပါလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရ (ဃ) ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ အဖိုးတန်ကျောက်မျက်များနှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်း" ဟု ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှု တာဝန်ယူမှု (CSR) / လူမှုဘဝ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများ

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (Corporate Social Responsibility – CSR) လုပ်ငန်းများ နှင့်ပတ်သက်သည့် အသိအမြင်အယူအဆများ တိုးပွားလာသည့်အချိန်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးအဖွဲ့များအပေါ်၊ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာလူထုအပေါ် လှူဒါန်းမှုများပြုလုပ်သည့် ပရဟိတရေးရာအယူအဆများမှာ တစ်ခါတစ်ရံ အကန့်အသတ်ရှိနေပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုတာဝန်ယူမှု (CSR) လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ၎င်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းအပေါ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနေသည့် အကျိုးဆက်များအား တာဝန်ယူသည့် သဘောတရားအပေါ် အခြေခံသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုသည် "လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လူမှုရေးရာခွင့်ပြုချက်" တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အစိုးရ၏ သေချာစွာသဘောပေါက်နားလည်မှု နည်းပါးပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဥပဒေရေးရာနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ရရှိသောလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခွင့်ထက် ဒေသခံရပ်ရွာလူထု၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအပေါ် လက်သင့်ခံနိုင်မှုက ပိုမို၍ အရေးပါအရာရောက်ပါသည်။

သယံဇာတတူးဖော်ရေး ထိပ်တန်းကုမ္ပဏီများ၏ စီမံကိန်းနယ်မြေတစ်ဝိုက်တွင် ရပ်ရွာလူထုများအတွက် ဆောင်ရွက်သော လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများ၊ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ရပ်ရွာလူထု၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ကုမ္ပဏီများအကြား ထိရောက်သောဆက်သွယ်ဆက်ဆံရေးကို မည်သို့တည်ဆောက်နိုင်ကြောင်း နည်းလမ်းများကို ဒေသခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အစိုးရတို့မှ မသိရှိရပါ။

ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေစာချုပ် (The Model Production Sharing Contract – PSC) အရ လူမှုဘဝရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အစီအစဉ်များ (Social investment Programmes) ပြုလုပ်ရန် မလိုအပ်ပေ။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) ၏ ဆွေးနွေးချက်များအရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား အခွန်မပေးဆောင်မီ ရှိနေသော အကျိုးအမြတ်များ၏ (၁-၃ ရာခိုင်နှုန်း) ပမာဏကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုတာဝန်ယူမှု (CSR) လုပ်ငန်းများအတွက် လျာထားရန်နှင့် ရပ်ရွာလူထု၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ဖော်ပြပါပမာဏသည် လက်ရှိအခြေအနေအရ မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စ မဟုတ်သော်လည်း လက်ပံတောင်းကြေးနီစီမံကိန်း ပြန်လည်ညှိနှိုင်းမှုတွင် (၂-ရာခိုင်နှုန်း) ကို အမှန်တကယ် ထည့်သွင်းချုပ်ဆိုခဲ့ပါသည်။

မြန်မာ့ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း (MOGE)နှင့် သဘောတူစာချုပ်ချုပ်ဆိုသော ကုမ္ပဏီတို့အကြား ဖော်ပြထားသည့် စာချုပ်ပါလုပ်ငန်းဧရိယာအတွင်းတွင် ၎င်းတို့၏ လိုက်နာရမည့်စည်းမျဉ်းများ (Code of Conduct)နှင့်အညီ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုတာဝန်ယူမှု (CSR) လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန်သာ လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းစာချုပ်အရ ကုမ္ပဏီတစ်ခုချင်းအလိုက် သက်ဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ အသုံးပြုဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးအတွက် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် ဖြစ်စေသော်လည်း ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် ထိရောက်မှုရှိသည့် လူမှုတာဝန်ယူမှု၊ သို့မဟုတ် လူမှုဘဝရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများကို ရေးဆွဲနိုင်မည့် သင့်လျော်သော အတွေ့အကြုံများ ရှိပြီးဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။ ပရဟိတဆန်သော လှူဒါန်းခြင်းများနှင့် လူမှုတာဝန်ယူမှုဆိုင်ရာ လျာထားငွေကို စွမ်းဆောင်ရည် နည်းပါးသော ဒေသ/ တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများထံ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများသည် ရပ်ရွာလူထု၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လူမှုရေးရာခွင့်ပြုချက်ရရှိရေးတွင် ထိရောက်မှု မရှိလှပါ။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဒေသခံများအတွင်း ပဋိပက္ခဖြစ်မှုများ၊ သို့မဟုတ် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများပင် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအရ ထိုသို့သောပေးကမ်းမှုများကို ခွင့်မပြုပါ။

အကယ်၍ မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) ၏ လိုအပ်ချက်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ တာဝန်ယူမှု/တာဝန်ခံမှု လုပ်ငန်းများအတွက် လျာထားငွေသတ်မှတ်ချက်ကို မဖြစ်မနေလုပ်ရမည့် အချက်တစ်ခုအနေနှင့် သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက ၎င်းလျာထားငွေကို မည်သို့အသုံးပြုသင့်ကြောင်း ပွင့်လင်းမှုရှိသော မူဘောင်များချမှတ်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဒေသအတွင်းတွင် အသုံးပြုမည့်ငွေပမာဏကို ရပ်ရွာလူထုနှင့် သဘောတူညှိနှိုင်းမှုပြုရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဦးစွာဆွေးနွေးရန်လိုအပ်ကြောင်း မူဘောင်များဖြစ်သည်။ လျာထားငွေကို မည်သည့်ကိစ္စများအတွက် သုံးစွဲခြင်းမပြုရန် (ဥပမာ-သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (ESMP) နှင့် ပတ်သက်ပြီးလိုအပ်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကိစ္စများ)နှင့် ထုတ်လုပ်မှုအကျိုးအမြတ်များ ခွဲဝေခံစားမှုဆိုင်ရာ စံပြုသဘောတူစာချုပ် (PSC) အောက်မှ ပြန်လည်ရရှိမည့်စရိတ်များအတွက် သုံးစွဲခြင်းမပြုရန် လမ်းညွှန်ချက်များထားရှိသင့်သည်။ ခြုံငုံကြည့်မည်ဆိုပါက လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်များနှင့် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများ

အကြား စီးပွားရေးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာမြောက် အသက်အစပ်အဖြစ်ထားရှိရန် အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပါက ကုမ္ပဏီများ အနေနှင့် အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းရှိသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းတွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ သို့မဟုတ် ပရဟိတလူမှုအကျိုးဆောင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍသို့သာ ရောက်ရှိမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းအခြေအနေသည် ကုမ္ပဏီများ၏ မူလရည်မှန်းချက် မဟုတ်ပါ။ အမှန်တွင် အစိုးရအနေဖြင့် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းကဏ္ဍအပါအဝင် အခွန်ကောက်ခံရရှိနိုင်သည့်နေရာများမှ အခွန်အခများ ပြည့်ဝစွာကောက်ခံရယူပြီး ၎င်း၏ "ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးတာဝန်"၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို ထမ်းဆောင်ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။

(ခ) ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမူဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

- **ထိလွယ်ရလွယ်ဖြစ်နိုင်မှု မြင့်မားခြင်း ။** ။ ကျေးလက်ဒေသလူထုအတွင်းတွင် မြေနေရာအခြေပြုစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသငါးလုပ်ငန်းများအပေါ် အလွန်မှီခိုအားထားကြရသောကြောင့် လူမှုရေးရာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာသက်ရောက်မှု အကျိုးဆက်များသည် ၎င်းတို့အတွက် ထိလွယ်ရလွယ်ဖြစ်နိုင်မှု အလွန်မြင့်မားပါသည်။ ထိုသို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် ရပ်ရွာလူထုအတွင်း အခက်အခဲ၊ အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော အမျိုးသမီးများ၊ အရွယ်မရောက်သေးသူများနှင့် မသန်စွမ်းသူများအပေါ် ပိုမို၍ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ (လူနည်းစုလူမျိုးစုများ/ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော အုပ်စုများအကြောင်းကို အခန်း (၄.၅)နှင့် အခန်း (၄.၆) တွင် ကြည့်ပါ။)
- **ရှင်းလင်းသော လုပ်ငန်းစဉ်များအားနည်းခြင်း ။** ။ ရပ်ရွာလူထု၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအတွက် တစ်ဦးချင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ အစုအဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၊ လျော်ကြေးပေးမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ရပ်ရွာလူထုအတွက် (တစ်ခါတစ်ရံ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များအတွက်ပင်) ဆောင်ရွက် ဖြည့်ဆည်းရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဥပဒေရေးရာလိုအပ်ချက်များသည် ရှင်းလင်းမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ အားနည်းပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြေလွှာညစ်ညမ်းမှုနှင့် မြေအောက်ရေ ညစ်ညမ်းစေမှုတို့ကိုဖြစ်စေသည့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် တဖြေးဖြေးချင်း၊ သို့မဟုတ် ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်နိုင်ပါသည်။
- **ပေးလျော်မှုအမျိုးအစား အကန့်အသတ်များ ။** ။ ရွာသူရွာသားများအား မြေယာအခြေပြု လျော်ကြေးပေးအပ်ခြင်း ကိစ္စရပ်များ၌ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ချက်မရှိခြင်းနှင့် ပေးလျော်မှုအမျိုးအစား အကန့်အသတ်များရှိခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အခြေခံအကျဆုံးသော ဘက်စနစ်များမရှိသည့် များစွာသောကျေးလက်ဒေသများ၌ ငွေကြေးအသုံးပြု၍ ပေးလျော်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်မှုအခြေအနေ၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ သို့မဟုတ် အခွင့်အလမ်းများမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့် ရှိနေပါသည်။
- **ကနဦးစုဆောင်းထားသော အခြေခံအချက်အလက်များ အားနည်းခြင်း ။** ။ နိုင်ငံအတွင်းရှိ မည်သည့် ကိစ္စရပ်အတွက်မဆို ကနဦးစုဆောင်းထားသော အခြေပြုအချက် အလက်များအားနည်းခြင်း၊ အခြေခံစံပြုရမည့် အခြေအနေများအတွက် မှတ်တမ်းထားသည့် အလေ့အထအားနည်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် လိုအပ်ချက် မထားရှိခြင်းများကြောင့် ရပ်ရွာလူထု (နှင့် ကုမ္ပဏီများ) တွင် စီမံကိန်းနှင့်ဆက်စပ်သည့် အကျိုးဆက်များအား သိရှိနိုင်ရန်နှင့် ပြန်လည်တင်ပြတောင်းဆိုနိုင်ရန် အခက်အခဲများ ရှိနေပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လယ်သမားများနှင့် ငါးလုပ်ငန်းသမားများသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိလာမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် လျော်ကြေးမရရှိခြင်းများ ဖြစ်လာပါသည်။
- **ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းအပေါ် သက်ရောက်နိုင်သော အကျိုးဆက်များ ။** ။ ကမ်းလွန်ရေနှင့် ဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများ ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ငါးတည်ရှိရာနေရာများနှင့် အရင်းအမြစ်များ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများ၊ ငါးလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးသည့်စီမံကိန်းဒေသများရှိ ရပ်ရွာလူထုအပေါ် ဆိုးဝါးစွာ ထိခိုက်နိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများမှ (ရေလမ်းခရီးစဉ်များ၊ တုန်ခါမှုများထုတ်လွှတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ကန့်သတ်နယ်မြေ သတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များကြောင့်) တစ်နိုင်တစ်ပိုင်နှင့် ရိုးရာဓလေ့ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများ အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ သို့ပါသော်လည်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးအတွက် (ဥပမာ - နိုင်ငံရေးအရ

ကန့်သတ်မှုများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုဘဝအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များ လုံလုံလောက်လောက် မပြုလုပ်ထားခြင်း၊ တူးဖော်ထုတ်လုပ်မည့် သယံဇာတ၏ သဘာဝအခြေအနေနှင့် ၎င်းသယံဇာတကို လူတို့၏ အမျိုးမျိုးသော အသုံးချမှုနည်းလမ်းများ) လေ့လာဆန်းစစ်မှုများနှင့် ၎င်းလူထုအပေါ်ကျရောက်နေသော စီမံကိန်းအကျိုးဆက်များအပေါ် စီမံခန့်ခွဲမှုများသည် လုံလောက်မှုမရှိပါ။ အချို့သော ငါးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့် လူထုအတွင်းတွင် (အထူးသဖြင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး၏ ကမ်းရိုးတန်းဒေသများရှိ "ပင်လယ်ပျော် ဂျစ်ပဆီများ"ဟု အမည်တွင်သည့် မွန်ကင်းတိုင်းရင်းသား (Moken) လူမျိုးများကဲ့သို့) ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ပင်လယ်အခြေပြု၍ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်နေကြသဖြင့် လေ့လာဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် အခက်အခဲများစွာ တွေ့နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ငါးလုပ်ငန်းအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် ထိုသို့သော လူမျိုးစုများအပေါ် အထူးပင် အန္တရာယ်ကျရောက်စေနိုင်ပါသည်။

- **မိုက်ခရို စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ။ ။** ဖြန့်ကျက်ကြည့်မည်ဆိုပါက ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းမှ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာနေရာများသို့ ငွေစီးဆင်းမှုသည် မိုက်ခရိုစီးပွားရေးအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာတွေ့နိုင်ပါသည်။ ဒေသတွင်း ပေါက်ဖျက်ထက်များစွာပိုသော လစာရရှိသည့်ဝန်ထမ်းသည် ၎င်းရပ်ရွာဒေသတွင် ပစ္စည်းဝယ်ယူမှုများပြုလုပ်သည့်အခါ ဒေသတွင်းရှိ အခြေခံကုန်ပစ္စည်းများ၏ ဈေးနှုန်းသည် တက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ထိုသို့သော အခြေခံကုန်ပစ္စည်းဈေးနှုန်း တက်လာခြင်းသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဆင်းရဲသောသူများနှင့် ထိရလွယ်သူများအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေသည့်အပြင် ၎င်းတို့သည် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ စီးပွားရေးရာ အကျိုးအမြတ်များကိုလည်း ရရှိခံစားရမည် မဟုတ်ပါ။ ပိုမိုဆိုးရွားစေသည့် အခြေအနေမှာ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုများသည် ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ရာနေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စုပေါင်းအကျိုးဆက်များသည် ဒေသခံလူထုနှင့် အသစ်ရောက်ရှိလာသူများနှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံးအပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်စေမည့် အလားအလာများ ရှိနေပါသည်။ (ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအကြောင်း အခန်း-၅ တွင် ကြည့်ပါ။)

ဒေသခံများအား အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဒေသအခြေအနေ

- **မျှော်လင့်ထားချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုအဆင့်အကြား ကွာဟချက်။ ။** ဒေသခံလူထုအနေဖြင့် အလုပ်အကိုင်များရရှိရန် မျှော်လင့်ချက်ကြီးစွာထားသော်လည်း ဒေသခံအများစုမှာ လုပ်ငန်းလိုအပ်ချက်များနှင့်ကိုက်ညီသော ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ပညာများ ပြည့်စုံလုံလောက်မှု မရှိကြောင်းကို တွေ့ရှိရပါသည်။ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ အချို့သောကာလများတွင် ကျွမ်းကျင်မှု ရှိရန်မလိုသော လုပ်သားလိုအပ်ချက်သည် ခဏတာမြင့်လေ့ရှိသည်မှအပ (ဥပမာ - ဘူမိဓူပ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်နှင့် အဆောက်အဦများဆောက်လုပ်နေစဉ်) ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသောလုပ်သားများကို ရေရှည်အတွက် ခန့်ထားနိုင်ရန် အကန့်အသတ်များ ရှိပါသည်။ အများအားဖြင့် ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသော လုပ်သားများသည် ပိုလျှံနေတတ်ပြီး ၎င်း အခြေအနေအရ ယာယီလုပ်သားများအား ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်ပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့်လည်း ပြည်တွင်းအလုပ်သမားထုမှ လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်သော အလုပ်သမားများကို ရှာဖွေရရှိနိုင်ရန်ခက်ခဲသည့်အပြင် ရပ်ရွာဒေသတွင်းရှိ အလုပ်သမားထုမှ ရှာဖွေရရှိနိုင်ရန် ပိုမိုခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။
- **ဒေသတွင်းယှဉ်ပြိုင်မှု မြင့်မားခြင်း ။ ။** လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှုမရှိသော အလုပ်သမားများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းမှာ အရေအတွက်အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိနေသောကြောင့် အထူးသဖြင့် စီမံကိန်းတည်ဆောက်မှုကာလ (construction period) နောက်ပိုင်း၊ အလုပ်သမားအချင်းချင်းကြား၌ အလုပ်ရရှိရန် ပြိုင်ဆိုင်မှုများ ပိုမိုရှိလာနိုင်သကဲ့သို့ အလုပ်သမားထုနှင့်ကုမ္ပဏီများအကြားတင်းမာမှုများရှိလာနိုင်သည့်အပြင်အလုပ်သမားများကိုငှားရမ်းရာ၌လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။
- **ဒေသတွင်း ပစ္စည်းဝယ်ယူရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ ။ ။** ထုတ်လုပ်မှုအကျိုးအမြတ်များ ခွဲဝေခံစားမှုဆိုင်ရာ စံပြုသဘောတူစာချုပ် (PSC) တွင် ဒေသတွင်း ကုန်ပစ္စည်းဝယ်ယူခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုရယူခြင်းဆိုင်ရာ အထွေထွေလိုအပ်ချက်များ ပါရှိပါသည်။ စာချုပ်အရ စီမံကိန်းများမှ အကျိုးအမြတ်များကို ဒေသတွင်းပြန်လည်မျှဝေခြင်းဆိုင်ရာ အခြားအခွင့်အလမ်းတစ်ခုပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ သို့သော် ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် ၎င်းတို့လိုအပ်သော အရည်အသွေးကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်မည့် ဒေသခံကုမ္ပဏီများရရှိနိုင်ရန် ကနဦးတွင် စိန်ခေါ်မှုများတွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးနှင့် အခြားလိုအပ်ချက်များ၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင်

အခြေခံအကျဆုံး လိုအပ်ချက်များဖြစ်သည့် အစားအသောက်ပံ့ပိုးမှုများတွင်ပင် အရည်အသွေးမပြည့်မီမှုများ တွေ့ရှိရပါသည်။ "ဒေသတွင်း" ကုန်ပစ္စည်းဝယ်ယူခြင်း (ဒေသတွင်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ဖြစ်သည်။) အပေါ် ဒေသရပ်ရွာလူထု၏ သိမြင်သဘောပေါက်မှုနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏/ဥပဒေရေးရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် (နိုင်ငံခြားမှ တင်သွင်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဝယ်ယူခြင်း) ကွဲလွဲမှုများ ရှိနေပါသည်။

ပညာရေး

- **ပညာတတ် အလုပ်သမားများမရှိခြင်း ။** ။ ပညာရေးစရိတ်အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းမှုအဆင့်များ နိမ့်ကျနေသည့်အတွက် ပညာတတ်မြောက်သော၊ လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်သောဝန်ထမ်းများ ရှားပါးနေပါသည်။ လက်ရှိပြုလုပ်နေသော ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ ကောင်းမွန်သောရလဒ်များ ထွက်ရှိလာရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအခြေအနေသည် ခန့်မှန်းနိုင်သော အနာဂတ်ကာလအထိ ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရအနေနှင့် အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဥပဒေကို လိုက်နာထားပြီး ၎င်းဥပဒေအရ လုပ်ငန်းရေးရာကျွမ်းကျင်မှု သင်တန်းများပေးခြင်းနှင့် အလုပ်ရှင်များမှ ၎င်းကုန်ကျစရိတ်များအတွက် ကျခံရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းစနစ်ကိုစတင်နိုင်ရန်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုရေးရာစီမံကိန်းများမှ အလုပ်သမားများ ဘွဲ့ရရှိနိုင်ရန် အချိန်များစွာယူရမည်ဖြစ်သည်။ (လုပ်ငန်းကဏ္ဍအလိုက် သင့်လျော်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုရေးရာစီမံကိန်းများရှိသည်ဟု ယူဆလျက်)။ (အလုပ်သမားကဏ္ဍအကြောင်း အခန်း-၄.၄ တွင် ကြည့်ပါ)

ကျန်းမာရေး

- **ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုသည် အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည် ။** ။ နိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု လုပ်ငန်းများ ပျံ့နှံ့စွာဆောင်ရွက်နိုင်မှု အားနည်းသောကြောင့် ကုမ္ပဏီများထံမှ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပုံစံအမျိုးအစား မျှော်လင့်လျက်ရှိသည်ကို ရင်ဆိုင်တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး ၎င်းကုမ္ပဏီများ၏ လုပ်သားများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကို မျှော်လင့်နေကြမည်ဖြစ်ပြီး (အလုပ်သမားကဏ္ဍအကြောင်း အခန်း-၄.၄ တွင် ကြည့်ပါ) ရပ်ရွာလူထုမှလည်း ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် တောင်းခံနိုင်ပါသည်။
- **ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များ ။** ။ ဝန်ထမ်း၊ သို့မဟုတ် ကန်ထရိုက်တာ၏ အပြုအမူများသည် ရပ်ရွာလူထုအတွင်း ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာ အိတ်ချ်အိုင်ဗီ/အေအိုင်ဒီအက်စ် အပါအဝင် လိင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သောရောဂါများ ကူးစက်ပြန့်ပွားခြင်း၊ စက်တပ်ယာဉ်ကြောင့်ဖြစ်သော သေဆုံးမှုနှင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခြင်းများ၊ ဆိုးရွားလာသော လမ်းချို့ယွင်းမှုကြောင့် သေဆုံးမှုများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီနှင့်သက်ဆိုင်သည့် လုပ်ငန်းကိစ္စများသည် ရပ်ရွာလူထုအပေါ်တွင် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများ ထပ်ပေါင်းဖြစ်စေနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် ကုန်ကျစရိတ်လည်း ပိုမိုတက်စေပါသည်။ ရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရယူနိုင်မည့် နေရာများမရှိသကဲ့သို့ ငွေကြေးလည်းမရှိပါ။ ၎င်းအခြေအနေပေါ်တွင် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်း၌ အလုပ်လုပ်နေကြသော်လည်း ကန်ထရိုက်တာများနှင့် တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာများအကြား အမျိုးမျိုးသော ကွဲပြားခြားနားခြင်းများကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးနိုင်ပါသည်။ နယ်မြေဒေသတစ်ခုတွင် သိသာထင်ရှားသော အကျိုးဆက်ဖြစ်သည့် မတော်တဆဖြစ်မှုများ၊ သို့မဟုတ် သေဆုံးမှုကိစ္စများအတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသည်၊ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုမြင့်တက်စေခြင်းကဲ့သို့သော ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုများအတွက် မည်သူ့တာဝန်ယူမည် ဟူသောအချက်များသည် ကန်ထရိုက်တာများနှင့် တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာများအတွင်း ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းများကြောင့်လည်း ပိုမိုရှုပ်ထွေးသော အခြေအနေများ ဖြစ်စေပါသည်။
- **ငှက်ဖျားရောဂါ ။** ။ အဆောက်အဦဆောက်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများသည် ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေကို အမြဲတမ်း အပြောင်းအလဲဖြစ်စေပြီး ကာလတိုနှင့် ကာလရှည်ရောဂါ အကျိုးဆက်များဖြစ်စေရန် အလားအလာရှိပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ငှက်ဖျားရောဂါကဲ့သို့ အင်းဆက်များမှတစ်ဆင့် ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကျိုးဆက်များရှိနိုင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငှက်ဖျားဖြစ်လွယ်သောဒေသများတွင် အလုပ်သမားများနှင့် ရပ်ရွာလူထုကိုပါ ကူးစက်နိုင်သည် ဖြစ်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ

- **အခြေခံအဆောက်အအုံလိုအပ်ချက်နှင့် အရင်းအမြစ်များ ကိုက်ညီမှုမရှိခြင်း။** ။ လက်ရှိအခြေအနေအရ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှရရှိသော အခွန်အခများမှ လိုအပ်သော အခြေခံအဆောက်အအုံပံ့ပိုးပေးရေး၊ သို့မဟုတ် လူမှုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ပံ့ပိုးပေးရေးတို့အတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများအကြား အခွန်အခမျှဝေရေးဆိုင်ရာယန္တရား သတ်သတ်မှတ်မှတ်မရှိသေးပါ။ ကုမ္ပဏီများ၏ စီးဆင်းဝင်ရောက်မှုနှင့် ၎င်းနှင့်ဆက်နွယ်သော အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ ရလိုမှုများအကြား ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ထိုသို့သောအခြေအနေသည် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ကုမ္ပဏီများအတွက် အဟန့်အတားဖြစ်စေရန် အကြောင်းခံဖြစ်စေပါသည်။ ထို့အပြင် ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များတွင် ၎င်းတို့ဒေသရှိ လမ်း၊ တံတားများအပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ်များ မရှိပါ။ လမ်း၊ တံတားများသည် စီမံကိန်း၏ ဆောက်လုပ်ရေးသုံး အကြီးစားယာဉ်ယန္တရားများကြောင့် ပျက်ဆီးနိုင်သည့်အတွက် ကုမ္ပဏီများမှ အခြေခံအဆောက်အအုံများ အသုံးပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပျက်ဆီးမှုများအတွက် ပြန်လည်ပေးလျော်မည်ဆိုပါက သင့်လျော်ပါသည်။
- **ကုမ္ပဏီမှ ပံ့ပိုးမည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ မျှော်လင့်ချက်များ။** ။ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ၊ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုများ မရှိသည့်အတွက် ရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများမှ ၎င်းတို့ လုပ်ငန်းနယ်မြေ တစ်ဝိုက်တွင် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် လိုအပ်သည့်အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပံ့ပိုးပေး လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ကြပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာပြည်သူလူထုအနေနှင့် အစိုးရပံ့ပိုးသော ဝန်ဆောင်မှုများထက် ကုမ္ပဏီများမှပံ့ပိုးသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ပိုမိုလိုလားကြပါသည်။ ထို့ကြောင့်အစိုးရနှင့်ရပ်ရွာလူထု နှစ်ဖက်လုံးသည် အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများအပေါ် ရေရှည်မှီခိုအားထားလိုမှု များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ အစိုးရမှ ကုမ္ပဏီများအပေါ် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် မှီခိုပြီး ရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် အစိုးရထံမှ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှု/တာဝန်ခံမှုကိစ္စများ တောင်းဆိုရန် ပျက်ကွက် သွားနိုင်ပါသည်။ ဒေသတွင်း အခြေခံအဆောက်အအုံအတွက် တောင်းဆိုမှုများရှိနေစဉ်တွင် စီမံကိန်းနှင့် လူထုအတွက် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံး အကျိုးရှိစေမည့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အခြေခံအဆောက်အအုံ ပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးနှင့် လျာထားရုံပုံငွေများဖြင့် ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှု

- **ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ထိရောက်မှုအခြေအနေ။** ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မတူကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့စရိုက်များရှိပြီး တစ်ခါ တစ်ရံတွင် သေးငယ်သောနယ်ပယ်တစ်ခုအတွင်း များစွာသောယဉ်ကျေးမှုဓလေ့စရိုက်များ တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ အထူး သဖြင့် နိုင်ငံခြားသားများနှင့် ထိတွေ့မှုမရှိသော၊ မြန်မာနိုင်ငံသား အချင်းချင်းနှင့်ပင် ပြောဆိုဆက်ဆံမှု နည်းပါးသော ဝေးလံ ခေါင်သီသည့် ဒေသများရှိ ရပ်ရွာလူထုများ၏ ဒေသယဉ်ကျေးမှုဓလေ့စရိုက်များ၊ လူမှုရေးစံနှုန်းများကို သိရှိနားလည်ပြီး လေးစားသမှုပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ မည်သည့်နေရာဒေသတွင်ဖြစ်စေ ဝေးလံခေါင်သီသော လုပ်ငန်းခွင်များရှိ အလုပ်သမား များအတွက် ကုမ္ပဏီများ၏ ကောင်းမွန်သောအလေ့အထမှာ ရပ်ရွာလူထုမှ ခေါင်းဆောင်များပါဝင်စေပြီး ဒေသယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့စရိုက်များနှင့် မိတ်ဆက်ပေးနိုင်မည့် လုပ်ငန်းခွင်ဝင်သင်တန်းများပေးခြင်း၊ ဝန်ထမ်းများအတွက် ဒေသယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရပ်ရွာလူထုအပေါ် လေးစားမှုပြုနိုင်မည့် ဆောင်ရွက်/ရှောင်ရွက်အချက်များကို ဖော်ထုတ်ပေးခြင်း၊ လိုက်နာကျင့်ကြံစေခြင်း များဖြစ်ပါသည်။
- **အထူးကျွမ်းကျင်သူများ။** ။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများပြန့်နှံ့စွာ တည်ရှိနေချိန်တွင် အချို့သောနေရာများမှာ ဒေသခံ မဟုတ်သော ပြင်ပမှလာရောက်သူများ သတိမထားမိနိုင်သဖြင့် စစ်တမ်းကောက်ယူရာ၌ မပါဝင်ဘဲ ကျန်ရစ်ခဲ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အတွက် နယ်မြေဒေသအတွင်း စစ်တမ်းကောက်ယူရာတွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများကို အသုံးပြုမှုအခြေအနေ၊ သို့ မဟုတ် ဖြစ်ပေါ်လာဖွယ်ရှိသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့်တကွ ချိတ်ဆက်၍ ကျွမ်းကျင်သူနှင့် ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ တာဝန်ယူမှု-တာဝန်ခံမှု/လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း စီမံကိန်းများ

- **စီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင် ရပ်ရွာလူထုပါဝင်ခြင်း။** ။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မြှင့်မားစေရေး၊ လူထုပူးပေါင်းပါဝင်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအား ရပ်ရွာလူထုမှတစ်ဆင့် ထိတွေ့ စေရေးတို့နှင့်အညီ၊ လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းစီမံကိန်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရန် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ရပ်ရွာလူထုနှင့် ကျေးလက်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များမှ ပိုမိုမျှော်လင့်လာကြပါသည်။ လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းစီမံကိန်းများ ရှားပါးနေသေးသည့်အချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သော၊ ၎င်းတို့ကို လေးစားလိုက်နာသော လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းစီမံကိန်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ကောင်းမွန်သည့် အလေ့အထများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များလည်း ပိုမိုများပြားလာနေပါသည်။
- **လူမှုဘဝများအတွက် အသုံးစရိတ်များကို MEITI အောက်မှ ဖော်ထုတ်လာဖွယ်ရှိခြင်း။** ။ ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးဆွဲထားသော EITI စံနှုန်းများတွင် ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် လူမှုဘဝများအတွက် ပံ့ပိုးသုံးစွဲမှုပြုနိုင်မည့် လူမှုဘဝရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်များကို ဥပဒေအရ သို့မဟုတ် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းအရ လိုအပ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း EITI ကိုအကောင်အထည်ဖော်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ထုတ်လုပ်မှုအကျိုးအမြတ်များ ခွဲဝေခံစားမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (PSC) အောက်တွင် ကုမ္ပဏီ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ လူမှုတာဝန်ယူမှု (CSR) စီမံကိန်းများနှင့် လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများ (Social Investment) အတွက် သုံးစွဲမည့်ငွေကြေးပမာဏများအား ဖော်ထုတ်ပြောဆိုရန် လိုအပ်လာမည် ဖြစ်သည်။

(ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လူတိုင်းမိမိယူဆချက်များကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်တင်ပြခွင့်၊ မိမိကြံ့ခွာအားကိုယ်တိုင်ဖန်တီးနိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- **ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သော လမ်းများဖောက်လုပ်ခြင်း၊ အဆောက်အဦများ ဆောက်လုပ်ခြင်းကြောင့် ဒေသတွင်းအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလုပ်ငန်းများ ပျက်စီးခဲ့ရသောသူများမှာ လျော်ကြေးရရှိရန် ဖြစ်နိုင်ချေမရှိခြင်း။** (ဥပမာ - ယခင်က ဖြစ်ခဲ့ဖူးခြင်းမရှိသော ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးမြေနေရာများ၌ မုတ်သုံရာသီ ရေလွှမ်းမိုးမှုများသည် ရာသီဥတု၏ပြောင်းလဲလာသော အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်၏) ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်နေသော နယ်မြေများတွင် မြေယာအခက်အခဲ၊ ပြဿနာများသည် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံလယ်သမားများအတွက် မိမိတို့လယ်ယာမြေနှစ်နာမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ မကျေနပ်မှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်စနစ်၊ သို့မဟုတ် အခြားသောနှစ်နာမှုများအတွက် လျော်ကြေးရရန်နည်းလမ်းများ တိကျစွာမရှိပါ။ မကျေနပ်ချက်များကို တိုင်ကြားတင်ပြရာ၌ အချို့ကိစ္စများတွင် ဒေသမှတာဝန်ရှိသူများ (သို့) ထိုဒေသတွင်း လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့် ကုမ္ပဏီများမှတိုင်ကြားချက်များကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် မဆောင်ရွက်သည်ကို ရှင်းပြရန်ပျက်ကွက်ခြင်းများလည်းရှိသည်။ ပတ်ဝန်းကျင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုကြောင့် နှစ်နာသောလယ်သမားများအနေဖြင့် နှစ်နာမှုများအတွက် လျော်ကြေးရရှိရန်မှာ ခက်ခဲသည်ကို တွေ့ကြုံလာရသည်။
 - ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဖော်ပြပါကိစ္စရပ်များအား တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်ရန်အတွက် ရပ်ရွာအတွင်းတွင် ဆက်သွယ်နိုင်သောသူ/စနစ် ထားရှိရပါမည်။
 - တခြားကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ စမ်းသပ် အစီအမံအနေဖြင့် ရပ်ရွာလူထုမှ ထိခိုက်မှုများ၊ စိုးရိမ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ (Grievance mechanisms) နှင့် ၎င်းတို့ကုမ္ပဏီနှင့် မညှိကွဲသို့ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရမည်၊ တိုင်ကြားရမည်တို့ကို ပညာပေးဆောင်ရွက်ရန် စိတ်ဝင်စားလျက်ရှိပါသည်။

- လုပ်ငန်းတည်ဆောက်မှုကာလအတွင်း အသုံးပြုခဲ့သောဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာရသော ငါးအကောင်ရေရှားပါးမှုကြောင့် တံငါသည်များ ငါးရရှိရန်အတွက် ကမ်းနှင့်ပိုမိုဝေးကွာသော နေရာများသို့ သွားရောက်၍ ငါးများကို ရှာဖွေနေကြရသည်။ တံငါလုပ်ငန်းနှင့်အသက်မွေးနေသူတချို့ ကြုံတွေ့ရသောကိစ္စတချို့တွင် ယင်းကဲ့သို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်ကြောင်း ငါးဖမ်းလုပ်သားများနှင့် ကြိုတင်၍တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းကို မှီခိုနေသူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုအား လျော့နည်းရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများလည်း မရှိခဲ့ပါ။ တချို့ကုမ္ပဏီနှင့် ဒေသခံအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများသို့ ဒေသမှအစီရင်ခံ တင်ပြကြသော်လည်း ရပ်ရွာလူထုအား လျော့နည်းသွားသော ငါးအကောင်ရေ အရေအတွက်စာရင်းဇယားအား သက်သေအဖြစ်တင်ပြရန် တောင်းခံခဲ့ပါသည်။
- စီမံကိန်းများတည်ဆောက်ခြင်းအဆင့် နောက်ပိုင်းတွင် မြေယာပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းနှင့် မြေယာနှင့် ပတ်သက်၍ထိန်းချုပ်မှု များရှိခြင်းတို့ကြောင့် လယ်သမားများ၏ လုပ်ငန်းများကို ကန့်သတ်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မူလမြေဆီမြေသားများ အစား (ကျောက်ခဲနှင့် မြေဆီမြေနှစ်နည်းပါးမှု) ညံ့ဖျင်းသော မြေဆီမြေနှစ်များ အစားထိုးပြုပြင်ပေးခြင်းကြောင့် တောင်သူ လယ်သမားများအနေဖြင့် ယခင်စိုက်ပျိုးသော အသီးအနှံများအစား သီးနှံအသစ်ကို ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးရခြင်း (စိုက်ပျိုး သော ကောက်ပဲသီးနှံအသစ်များသည် ယခင်စိုက်ပျိုးအသီးအနှံထက် အစာအာဟာရကြွယ်ဝမှု လျော့နည်းခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ရရှိမှုနည်းခြင်းများ ရှိတတ်သည်)၊ သို့မဟုတ် မြေယာများမှကျောက်ခဲများအား အချိန်ကုန်၍ ပင်ပန်းကြီးစွာ ကြိုးပမ်းစစ်ထုတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြရသည်။ ပြုပြင်ပြီးသော မြေယာများတွင် အန္တရာယ်ကင်းရှင်းစေရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ ကန့်သတ်ချက်များ (မြေဆီမြေနှစ် များကောင်းမွန်ရန် ရိုးဖြတ်များကိုမီးရှို့ခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်း) ရှိသော် လည်း ယင်းတားမြစ်ချက်များကြောင့် အစားထိုးလျော်ကြေးပေးချေခြင်းများ မရရှိပါ။ (လျော်ကြေးရပါက ၎င်းအစား ဓာတ်မြေဩဇာများဝယ်ယူသုံးစွဲနိုင်မည်ဖြစ်သည်။) အခြေခံအဆောက်အအုံအသစ်များဖော်ဆောင်ရာမှ လယ်ယာမြေများ ဖော်ဆောင်ရာ၌ ကန့်သတ်ချက်များဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များရှိသည်။
- မြှုပ်နှံထားသော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းများအပေါ် ရပ်ရွာလူထုမှ အပင်များ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခွင့်ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်းမှာ ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွဲပြားခြားနားချက်များ ရှိသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် မြှုပ်နှံထားသော ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းများအပေါ် ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခွင့်ပေးလေ့မရှိပါ။ ဤကိစ္စများတွင် ရပ်ရွာလူထုမှ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအား ဆက်လက်မလုပ်ကိုင်နိုင်တော့သည့်အခါ မြေယာဆုံးရှုံးမှုအား ကာကွယ်နိုင်ရန် အခြားနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေရန် အတွက် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ဆက်လက်စိုက်ပျိုးနိုင်ရန်အတွက် အစားထိုးမြေယာများ ပေးခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ မြေယာ လျော်ကြေးပေးသည့်အခါများ၌လည်း ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုများ မရှိခဲ့ပါ။ (မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော သက်ရောက်မှု အနှစ်ချုပ်ကိုကြည့်ပါ။)
- တချို့နေရာများတွင် တောင်သူများလျော်ကြေးငွေရနိုင်ရန်၊ အာမခံချက်များရရှိရန်၊ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းများမှစွန့်ပစ်လိုက် သောရေဆိုးရေညစ်များကြောင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးမြေများ ပိုမိုပျက်စီးသွားသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် ထုတ်ဖော်ပြော ဆိုရန် အခက်အခဲများနှင့် ကြုံတွေ့ရတတ်သည်။
- ဒေသမှထွက်ကုန်များအားဝယ်ယူခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဒေသမှဝန်ဆောင်မှုများ ငှားရမ်းအသုံးပြုခြင်းနည်းပါးသောကြောင့် ဒေသ၏စီးပွားရေးအပေါ် ကောင်းသောအကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိစေမည့်အခြေအနေ အားလျော့နည်းစေသည်။
 - ဤအချက်ကို ထောက်ရှုသောအားဖြင့် အချို့သောကုမ္ပဏီများမှ ကျွမ်းကျင်မှုမလိုအပ်သော အလုပ်သမား နေရာ များအတွက် ဒေသခံများအားဦးစားပေးရှာဖွေ ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ရပ်ရွာဒေသအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ပြည့်စုံလုံလောက်သော နေထိုင်မှုအဆင့်ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာများ အတွက် အမြင့်မားဆုံးရယူနိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားနိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာနိုင်ခွင့်၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီ၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုရရှိပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- စီမံကိန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် စီမံကိန်းအများကြောင့် ယာဉ်အသွားအလာများပြားလာရာမှ ဒေသတွင်းရှိ လမ်းများပျက်စီးလာသောကြောင့် ဒေသခံများ၏သွားရေးလာရေးများမှာ ခက်ခဲလာမှုများရှိသည်။
 - တချို့ကိစ္စများတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ဒေသတွင်း၌ လမ်းများဖောက်လုပ်ခြင်း၊ ဒေသတွင်းရှိလမ်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းများဖြင့် ဒေသခံများအသုံးပြုနိုင်သောလမ်းများ ရရှိလာခြင်းများရှိသည်။ အချို့ကိစ္စရပ်တွင် ဆောက်လုပ်ရေးသုံးထရပ်ကားများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖုန်ထူထပ်မှုများ တိုးပွားလာခြင်း ကိစ္စများအား လျင်မြန်စွာ ဖြေရှင်းပေးမှုများရှိသည်။
- အချို့ကိစ္စများတွင် တည်ဆောက်ပြီးမကြာမီ တံတားပျက်စီးမှုဖြစ်စဉ်တစ်ခုအကြောင်းနှင့် ဒေသရပ်ရွာ လူထုသို့ပေးသော သောက်ရေပိုက်များ၏ အရည်အသွေးညံ့ဖျင်းခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီအလုပ်သမားများအတွက် ရေထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် ကွဲပြားကြောင်း နှိုင်းယှဉ်မှုများရှိခဲ့သည်။ အချို့သောကုမ္ပဏီများမှ တည်ဆောက်ပေးခဲ့သော လမ်းတံတားများသည် အရည်အသွေး ညံ့ဖျင်းပြီး တည်ဆောက်ဆဲကာလအတွက်သာ အစီအစဉ်ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်၍ ဒေသခံလူထုကို ရေရရှိ ထောက်ပံ့မှုမရှိ မဟုတ်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ တံတားတည်ဆောက်ပြီး မကြာမီ တံတားကျိုးကျခြင်းကိစ္စ၊ ရပ်ရွာလူထု သောက်သုံးရေရရှိရန် သွယ်တန်းထားပြီး အချိန်တိုအတွင်း ပိုက်သံချေးတက်မှုကိစ္စနှင့် ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်း၊ အလုပ်သမားများအတွက် သွယ်တန်းထားသော ရေပိုက်များ၏ အရည်အသွေးနှင့်ကွာဟမှု စသည်တို့ကိုတွေ့ရသည်။
 - တချို့ကိစ္စများတွင် ဆောက်လုပ်ရေးအတွက် ဖောက်လုပ်ထားသော တံတားသစ်များနှင့် ကောင်းမွန်အောင် ပြုပြင်ထားသော တံတားနှင့်လမ်းများသည် ယင်းလုပ်ငန်းများအနီးတစ်ဝိုက်တွင် နေထိုင်သောဒေသခံများကို တိုက်ရိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။
- ကျေးရွာလူထုအတွက် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားရရှိရေးမှာ အဓိကတောင်းဆိုချက်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရက လျှပ်စစ်သွယ်တန်းရေးကို ကတိပေးခဲ့သော်လည်း သေသေချာချာပေးဝေနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ကိစ္စရပ်တစ်ခုတွင် ကတိပေးထားသည့်ကျေးရွာများသို့ လျှပ်စစ်ရရှိရေးကို နိုင်ငံတော်မှနိုင်ငံတော်ပိုင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ အခြားကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ အစိုးရမှ မီးစက်များတပ်ဆင်ပေးရန် ကတိရှိခဲ့သော်ငြားလည်း တပ်ဆင်ပေးခြင်းမရှိသည်တို့ကို တွေ့ရသည်။
 - ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်းအနီးအနားရှိ ဒေသခံလူထုအနည်းစုသည် လျှပ်စစ်မီးပိုမိုရရှိခြင်း အကျိုးခံစားခွင့်များ ရရှိခဲ့သည်။ ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သည့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ ရွာအချို့ကိုရွေးချယ်၍ နေစွမ်းအင်ဖြင့် လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်သည့် ဆိုလာပြား (Solar) များကို လျော့စျေးဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည့်အပြင် အခြားကုမ္ပဏီတစ်ခုကလည်း ဒေသခံလူထုအတွက် မီးစက်များတပ်ဆင်ပေးခဲ့သည်။ သို့သော် ဒေသခံလူထုသည် မီးစက်တွင်ထည့်ရန် ဒီဇယ်ဆီဝယ်ယူကာ သုံးစွဲရန်လိုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တော်တော်များများတွင် ဒေသခံများအတွက် လမ်းဖောက်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား တိုးမြှင့်ရရှိရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန် တင်ပြခဲ့သော်လည်း ကုမ္ပဏီများက ဖြည့်ဆည်းပေးမှုများ မရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းကိစ္စများကြောင့် ဒေသခံလူထုသည် ကုမ္ပဏီများအပေါ် စိတ်ပျက်လျှက်ရှိပြီး ဒေသတွင်းစီးပွားရေးအကျိုးရှိရန် ကတိပြုမှုများ အပေါ်၌လည်း ယုံကြည်ချက်ကင်းမဲ့လာသည်ကို တွေ့ရသည်။

- ခြွင်းချက်အနည်းငယ်မှအပ ကုမ္ပဏီတော်တော်များများသည် ဒေသခံရပ်ရွာလူထု၏ လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ ရမည့်ကိစ္စများအတွက် ဒေသခံလူထု၏ ဦးစားပေးရမည့်ကိစ္စနှင့် လိုအပ်ချက်များကို သေသေချာချာ နားလည် သဘောပေါက်စေရန် ဒေသခံများနှင့် လုံလောက်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ မပြုခဲ့ပါ။ ဒေသခံတာဝန်ရှိသူများနှင့် လည်း ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်မစမီ ရပ်ရွာလူထု၏ လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည့်ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမှုများလည်း မရှိခဲ့သည်ကိုတွေ့ရ၏။ (စီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်ဆက်သွယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ခြင်း၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ထိခိုက်မှုများ၊ စိုးရိမ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းခြင်းနည်းလမ်းများ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု အတွက် မူကြမ်းကိုကြည့်ပါ။)

ရပ်ရွာလူထု ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ကိုယ်ကာယနှင့် စိတ္တကျန်းမာရေးအခြေအနေ အမြင့်ဆုံး ရရှိခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်နေသော ကုမ္ပဏီအနည်းအကျဉ်းမျှကသာ ကျေးရွာအချို့ကို ရွေးချယ်ပြီး ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း၊ ကျန်းမာရေးဗဟုသုတရရှိရန် ဖော်ဆောင်ပေးခြင်းတို့ကို စီစဉ် လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် (၂၄) နာရီ သူနာပြုယာဉ်အဆင်သင့်ထားခြင်း၊ ဆရာဝန်များနှင့် ပုံမှန်ကုသ နိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။
- ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရပ်ရွာလူထုအနေဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ လုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်သွယ်သော ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ကျန်းမာရေးသက်ရောက်မှုများအား စိုးရိမ်နေကြသည်။ ထိုစိုးရိမ်မှုများတွင် ဖြစ်ပေါ်လာ နိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ကျန်းမာရေးသက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းများမပေးခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများ၊ ထိခိုက်သည့် ကိစ္စများဖြစ်ပေါ်လာပါက ဆက်သွယ်ရန်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် နေရာများမရှိခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။ ထိုစိုးရိမ်ပူပန်မှုသည် ကုမ္ပဏီများမှ သေချာစွာဖြေရှင်းမှုများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါလျှင် ထိုပူပန်မှုများအား လျော့ချ နိုင်ခဲ့မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းဖြေရှင်းမှုများအား စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ စတင်ချိန်တွင်ပေးကောင်းပေးခဲ့မည် ဖြစ်သော်လည်း၊ ပေးခဲ့လျှင်ပင် တိကျရှင်းလင်းသောဖြေရှင်းမှုများ၊ သတင်းအချက်အလက်များအား ပုံမှန်ပေးနေရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ဒေသခံအများ၏ တင်ပြချက်အရ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပွားနိုင်သည့် အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ရန် ပြည့်စုံသော အရေးပေါ်စီမံချက်များ (Comprehensive Emergency Plan) ရှိပုံမပေါ်ကြောင်းနှင့် ရှိခဲ့လျှင် လည်း အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများကြောင့် မတော်တဆထိခိုက်မှုများဖြစ်ခဲ့လျှင် မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ရမည်ကို အများသိရှိရန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများမရှိကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။
- ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ ရပ်ရွာလူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်အတွက် စနစ်၊ ပုံစံမရှိခြင်းကြောင့် SWIA သုတေသီများအနေဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကြီးများနှင့် နီးသောရပ်ရွာလူထုအတွင်း ကျန်းမာ ရေး၊ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးနှင့်ဆိုင်သော ပညာပေးသင်တန်း အနည်းငယ်သာရှိကြောင်း သိရှိရသည်။
- ပိုက်လိုင်းဖြတ်ရာဒေသများရှိ ရပ်ရွာလူထုအား ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အမြင်ဖွင့် သင်တန်းများပေးရန် စိတ်ကူးလျာထားမှုရှိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် စိတ်ကူးအဆင့်သာရှိပြီး လုပ်ငန်းစတင်လည်ပတ်ပြီး အတော်အတန် အဆင့် ရောက်မှသာ ထိုအမြင်ဖွင့်သင်တန်းများအား ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။
- ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ တူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများအကြား သဘောထားကွဲလွဲချက်များ ရှိပါသည်။ ယင်းမှာရေနံများ ယို စိမ့်မှုကြောင့်ဖြစ်ရသောကိစ္စများ၌ ရေနံထုတ်လုပ်သူများ၏ တာဝန်လော၊ ဒေသခံ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ တာဝန်လောဆိုသည်မှာ အဖြေရရန် ဒွါဟဖြစ်နေပါသည်။

ပညာရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လူတိုင်းပညာသင်ကြားခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- လေ့လာဆန်းစစ်ချက်အရ တွေ့ရှိရသည်မှာ အမြဲတမ်းလိုလို ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းမရှိဘဲ ဒေသတွင်း၌ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ကျောင်းများ ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့ပါသည်။
- တချို့ကိစ္စများတွင် အထက်ဖော်ပြပါကျောင်းများအတွက် နိုင်ငံတော်မှ ကျောင်းဆရာ/ဆရာမ အရေအတွက် လုံလောက်အောင် ချထားပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ မူလတန်း ဆရာ/ဆရာမဦးရေ မလုံလောက်မှုနှင့် ရှားပါးသည်ကို တွေ့ရပြီး ဝေးလံခေါင်ပါးသောဒေသများ၌ ဆရာ/ဆရာမများအား ထိန်းထားနိုင်ခြင်း အားနည်းသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ဤအကျိုးဆက်များကြောင့် ကျောင်းအဆောက်အအုံများ ရှိသော်လည်း ထိုအဆောက်အအုံများကို အသုံးမပြုခြင်း၊ သို့မဟုတ် လက်တွေ့တွင် အပြည့်အဝ အသုံးချနိုင်ခြင်းများမရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- ခြွင်းချက်တစ်ခုမှာ ဒေသခံပြည်သူများ လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်အောင် ပြုလုပ်ပေးရေး အစီအစဉ်များကိုလည်း မဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါ။
- ကုမ္ပဏီအတော်များများသည် အလယ်တန်း၊ အထက်တန်းနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးများတွင် ပညာသင်ဆုထောက်ပံ့မှုများ ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ တချို့ကုမ္ပဏီများသည် ကလေးများကို ကူညီထောက်ပံ့မှုများရှိသလို လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးအစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပေးမှုများ ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လူတိုင်းမိမိတို့၏ယဉ်ကျေးမှုဘဝပုံစံများ ဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်နိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နယ်မြေဒေသများအပေါ်၌ သက်ရောက်မှုအနည်းငယ်မျှလောက်သာ ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။
- MOGE အရာရှိမှ ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းအနီးရှိ သင်္ချိုင်းကိုရွှေ့ပြောင်းရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း ထိုကိစ္စအား ဒေသခံများက ငြင်းပယ်ခဲ့ပြီး ယနေ့ထက်တိုင် ထိုသင်္ချိုင်းကို မပြောင်းရွှေ့ဘဲထားရှိကြောင်း သိရသည်။
- မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်မှ ဗိုလ်ချုပ်ချုပ်ချုပ်နှင့် ရဲဘော်များစခန်းချရာအနီးရှိ အသုံးပြုခဲ့သော ရေကန်ငယ်သည် သမိုင်းဝင် အထိမ်းအမှတ်နေရာဖြစ်ပြီး ရေနံပိုက်လိုင်းချရန် တူးဖော်သည့် မြေစာများဖြင့် ရေကန် အဖို့ခံလိုက်ရသည်။
- နိုင်ငံတော်က ရေနံတွင်းများကို ပြည်သူပိုင်အဖြစ် သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက် ရှေးရိုးစဉ်ဆက်မပြတ်ရှိခဲ့သော တွင်းရိုး၊ တွင်းစားများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း ပြည်သူပိုင် သိမ်းပိုက်မှုနှင့်နွယ်လျက် ကျဆုံးမှီးမှိန်သွားခဲ့ရသည်။ (တွင်းရိုး၊ တွင်းစားများသည် လက်ယက်တွင်း ပိုင်ရှင်၊ ရိုးရာလက်မှု ရေနံအလုပ်သမားများ) ယင်းတွင်းရိုး၊ တွင်းစားများသည် ရှေးယခင်ရာစုနှစ် ပေါင်းများစွာကတည်းက မြန်မာဘုရင်များနှင့် ဆက်နွယ်မှုများရှိခဲ့၏။ ရေနံချောင်းတွင် တွင်းရိုး၊ တွင်းစားများသည် မြို့များနားဖုံးများဖြစ်ခဲ့သလို ယင်းတို့၏ ဥစ္စာနေကြွယ်ဝမှုများသည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခမ်းအနားများနှင့် လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သူများဟု သိသိသာသာ၊ ထင်ထင်ရှားရှားရှိခဲ့သူများ ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။

လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လူတိုင်း မိမိယူဆချက်များကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်တင်ပြခွင့်၊ မိမိကြံ့ခွာအား ကိုယ်တိုင်ဖန်တီးနိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- SWIA သုတေသီများမှ ဒေသရပ်ရွာအား ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ကုမ္ပဏီများနှင့် တွေ့ဆုံလျှင် မည်သည့်ကိစ္စရပ်များ အား ပြောဆိုဆွေးနွေးလိုပါသနည်းဟုမေးမြန်းရာ အောက်ဖော်ပြပါအချက်များအား အများဆုံးမှတ်သားရပါသည်။
 - အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အထူးသဖြင့် လမ်းများဖောက်လုပ်ပေးရေးနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ရရှိရေးတို့ကို တောင်းဆိုလေ့ရှိသည်။
 - စီမံကိန်းအတွက် ဆောက်လုပ်ရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးသွားသောအခါ ထိုနေရာများတွင် ပျက်စီးသွားမှုများ အား ပြန်လည်တည်ဆောက်ပေးရေးနှင့် ထိုနယ်မြေများကို မူလအခြေအနေအတိုင်း ပြန်လည်ပြုပြင်ပေးရန်။
 - စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများအား ပိုမိုထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊ ဗဟုသုတနှင့်သင်တန်းများပေးရန်။
 - ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အထောက်အပံ့များပေးရန်။
 - အလုပ်လက်မဲ့လူငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် သင်တန်းများပေးခြင်းနှင့် အလုပ်အကိုင်များ ဆောင်ရွက် ပေးရန်။
 - အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် လူငယ်အုပ်စုများအား ပိုမိုကောင်းမွန်သော၊ ပိုမို ရေရှည်ဖြစ်သော အလုပ်အကိုင်အခွင့် အလမ်းများအတွက် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်မှုများ ပြုလုပ်ပေးရန်။
- လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် - ဥပမာအားဖြင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ရှေးဦးစွာ ဒေသရပ်ရွာလူထုနှင့်တွေ့ဆုံ၍ ရပ်ရွာ၏ အမှန်တကယ် လိုအပ်ချက်များအား မေးမြန်းခြင်းမပြုဘဲ တစ်ဖက်သတ်ဆုံးဖြတ်မှုများရှိသည်။ အချို့သောကုမ္ပဏီများမှာ ရပ်ရွာများအတွက် စာသင်ကျောင်းများ၊ ဆေးပေးခန်းများ တည်ဆောက်ပေးခဲ့သော်လည်း ရပ်ရွာများနှင့်ဆွေးနွေး တိုင် ပင်ခြင်း၊ လိုအပ်ချက်များအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ (ရပ်ရွာလူထုအပေါ် သက်ရောက်မှုအနှစ်ချုပ် ကို ကြည့်ပါ။)
- ချိတ်ဆက်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ဒေသခံလူထုနှင့် ရပ်ရွာအာဏာပိုင်များမှ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေး ရံပုံငွေများနှင့် ပတ် သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ပိုမိုရှိစေလိုကြောင်းနှင့် သုံးစွဲစရိတ်များကိုလည်း ပိုမိုတိုးမြှင့်စေလိုကြောင်း တင်ပြပြောဆိုခဲ့ ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထကောင်းများ ဥပမာ

- ကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ ပြောကြားတင်ပြချက်အရ ၎င်းကုမ္ပဏီအနေနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေး၊ တိုင်းဒေသကြီး အုပ်ချုပ်ရေး တို့နှင့် ကောင်းမွန်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိပြီး ဒေသအာဏာပိုင်များမှ ရပ်ရွာဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသော လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များအား မျှဝေအသိပေးခဲ့ပြီး ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ လုပ်ငန်းများ မထပ်ရန်နှင့် ကောင်းကျိုးရလဒ်များအား အမြင့်ဆုံးရရှိရန်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အခြားကုမ္ပဏီတစ်ခုမှလည်း ရပ်ရွာအတွက် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား ဦးစားပေးအဆင့်များသတ်မှတ်၍ ရပ်ရွာမှဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် မူဘောင်များချမှတ်နိုင်ရန် ရပ်ရွာကော်မတီများဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ မြန်မာပိုင်ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှလည်း ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာဒေသ တွင်း လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (social investment) အား ထောက်ပံ့ကူညီမှုလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ရန် အစီ အစဉ်ရှိပြီး ၎င်းလုပ်ငန်းအား ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရပ်ရွာ၏ အခြေခံအချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံစံပြုနိုင် မည့် ဆန်းစစ်ချက် (community baseline assessment) အား ကောက်ခံရန်စဉ်လျှက် ရှိသည်။